

Blisko geograficzna firm zaawansowanego przemysłu i usług a przepływy wiedzy. Relacje, mechanizmy i zmienność w czasie

W dobie gospodarki sieciowej, globalnego wykorzystania technologii teleinformatycznych i coraz częstszych podróży biznesowych wzrosły możliwości współpracy na dużych odległościach. Dlatego też obecnie coraz to deprecjonuje się znaczenie bliskości geograficznej, uznając ją za wtórne wobec innych rodzajów bliskości. Projekt wiążący innymi na celu zmierzenie się z tą o niewielkim znaczeniu bliskością geograficzną dla przepływów wiedzy (paradoks bliskości) w różnych kontekstach branżowych i przestrzennych. Dodatkowo dotychczas budowany model relacji między bliskością a sieciami wiedzy odznaczał się silnymi uproszczeniami. Człowiek bowiem analizowano zależność kondycji finansowej lub innowacyjnej oraz rozwoju regionalnego od koncentracji przestrzennej czy bliskości geograficznej. Zazwyczaj traktowano te zależności jako bezpodstępne, nie biorąc pod uwagę długiego i złożonego łańcucha przyczynowo-skutkowego.

Z popularnonaukowego i praktycznego punktu widzenia projekt ma na celu urealnienie pojęcia bliskości geograficznej poprzez konceptualizację i operacjonalizację pojęcia oraz podjęcie kompleksowych i szczegółowych badań dotyczących dynamiki relacji między bliskością geograficzną a przepływami wiedzy. Głównym celem projektu jest **budowa szczegółowego modelu czasowej zmienności zależności między bliskością geograficzną a przepływami wiedzy technologicznej i rynkowej w firmach zaawansowanego przemysłu i usług (na przykładzie przedsiębiorstw przemysłu lotniczego, sektora biotechnologicznego i usług informatycznych)**. Na początku jednak konstrukcja modelu relacyjnego wymaga konceptualizacji i operacjonalizacji pojęcia bliskości geograficznej (pierwszy problem badawczy), które jest z natury rzeczy mocno relatywne. Postawiono hipotezę, że w przypadku niektórych sektorów gospodarki bliskość geograficzną najlepiej wyraża nie tyle odległość fizyczna, ale bliskość czasowa. Drugim problemem badawczym jest kwestia skali przestrzennej przepływów wiedzy technicznej i biznesowej. Tym samym zweryfikowana zostanie teza o paradoksie bliskości geograficznej: podmioty położone bliżej siebie mają mniejszą skłonność do współpracy. Autor postawił hipotezę, że taki paradoks zachodzi w warunkach polskich – w zaawansowanych działaniach gospodarczych większe niż lokalne są przepływy wiedzy w skali ponadregionalnej (z siednim regionem i z ośrodkiem stołecznym). Po trzecie projekt ma pozwolić na odpowiedź na pytanie o to, które wymiary bliskości (instytucjonalna, organizacyjna, społeczna, poznawcza, geograficzna) oddziałują na wielkość przepływów wiedzy w zależności od rodzaju skupień przestrzennych (zorganizowanych lub niezorganizowanych w klastry) oraz w klastrach rozproszonych przestrzennie. Uznano, że bliskość geograficzna firm nie wpływa znacząco na wielkość przepływów wiedzy w sformalizowanych skupieniach (tu odgrywa rolę bliskość społeczna i organizacyjna), natomiast odgrywa ważną rolę w przepływach wiedzy w niesformalizowanych skupieniach przestrzennych.

Rozwiązanie trzech powyższych problemów badawczych pozwoli na konceptualizację i operacjonalizację pojęcia bliskości geograficznej i przepływów wiedzy oraz statyczne określenie relacji między bliskością przestrzenną a przepływami wiedzy. Stanowi to punkt wyjścia do zmierzenia się z głównym problemem badawczym jakim jest zmienność relacji między bliskością geograficzną a przepływami w wiedzy. Zróbnicowanie tej zależności jest silnie uwarunkowane kontekstem branżowym, dywersyfikacją gospodarki i zmiennością innych rodzajów bliskości w czasie. Abstrahując od koncepcji cykli życiowych klastrów, projekt pozwoli prześledzić dynamikę zmienności tej relacji oraz czynników ją kształtujących. W związku z tym postawiono hipotezę, że na początku istnienia skupienia to przepływy wiedzy wpływają na koncentrację przestrzenną firm, a z czasem bliskość geograficzna naturalnie generuje rozwój sieci wiedzy.

Weryfikacja hipotez będzie możliwa dzięki zastosowaniu różnorodnych metod i technik badań. Po pierwsze, po pilotażowym badaniu na losowej próbie 200 przedsiębiorstw przeprowadzona zostanie ankieta, która pozwoli poddać analizie postrzeganie pojęcia bliskości oraz skali przestrzennej przepływów wiedzy. Po drugie, w wybranych jedenastu skupieniach przestrzennych i klastrach przeprowadzonych zostanie 110 wywiadów pogłębionych w firmach oraz 30 wywiadów z innymi kluczowymi informatorami znanymi z historii rozwoju danej branży: przedstawicielami, organizacji biznesowych, władz państwowych i samorządowych oraz z naukowcami bądź innymi ekspertami w zakresie poszczególnych branż. Po trzecie, przeprowadzonych zostanie dziewięć studiów przypadku zakończonych projektów kooperacyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa. Analiza wpływu różnych rodzajów bliskości na przepływy wiedzy w postaci aktywności patentowej, udziału w programach badawczych będzie prowadzona metodami ilościowymi, w tym z wykorzystaniem analizy longitudinalnej i sieciowej regresji wielorakiej.